ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Боғот тумани

2024 йил 15 март

судья: Б.С.Убайдуллаев

Боғот туманлараро иқтисодий судининг судьяси Б.Убайдуллаевнинг раислигида, судья ёрдамчиси У.Зариповнинг котиблигида, Хива тумани фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили С.Юсупова (ишончномага асосан), даъвогар вакили (ишончномага асосан), жавобгар вакили Х.Қутлимуратова (ишончномага асосан) иштирокида, Хива тумани фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар "Комил инсон" фермер ҳўжалигининг манфаатида жавобгар "КНІVA CLAUSTER" маъсулияти чекланган жамиятидан 141 222 400 сўм асосий қарз, 25 984 921 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича ишни Боғот туманлараро иқтисодий судининг биносида, очиқ суд мажлиси муҳокамасида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

"Комил инсон" фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ва "KHIVA CLAUSTER" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ўртасида 2023 йил 1 февралдаги 75-сонли пахта хом-ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Хўжалик" ўзининг 2023 йил учун "Агротехнологик харитаси" (бизнес режаси) га асосан 178,6 тонна пахта хом-ашёси ёки уруғлик пахтани "Буюртмачи" га етказиб бериши, "Буюртмачи" эса ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шунингдек, шартноманинг 4.6-бандига кўра, якуний ҳисоб-китоблар пахта топшириш якунлангандан кейин "Буюртмачи" томонидан "маҳсулот етказиб берувчи"га терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар чегириб ташланиб, маҳсулотни транспортда ташиш ва тушириш харажатлари ҳамда белгиланган нормалар ва меъёрий тарифларга асосан тузилган келишувлар доирасида ҳосил йилининг 31 декабрга қадар тўлиқ амалга оширилади.

Хива туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда Кенгаш деб юритилади) даъвогар манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 141 222 400 сўм асосий қарз, 25 984 921 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган Кенгаш вакили қонуний қарор қабул қилишни сўради.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили даъво талабини қаноатлантиришни рад қилишни сўради.

Даъвогар суд мажлиси жойи ва вакти тўгрисида тегишли тартибда хабардор килинган бўлса-да, унинг вакиллари суд мажлисида иштирок килмади.

Бундай ҳолда, суд ишни Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 128, 129, 170-моддаларига асосан суд мажлисини даъвогар вакилининг иштирокисиз куриб чиқишни лозим деб ҳисоблайди.

Суд, тарафлар вакилининг важларини тинглаб ҳамда иш ҳужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра даъво талабларини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 16-моддасига асосан ушбу Конституциянинг бирорта қоидаси Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқ ва манфаатларига, ушбу Конституциянинг биринчи бўлимида назарда тутилган асосий принцип ва нормаларга зарар етказадиган тарзда талқин этилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа норматив-хуқуқий хужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси асосида ва уни ижро этиш юзасидан қабул қилинади. Бирорта қонун ёки бошқа норматив-хуқуқий хужжат Конституциянинг принцип ва нормаларига зид бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва конун хужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Ушбу Кодекснинг 465-моддасига асосан контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Агар ушбу Кодексда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ёки у мажбурият мохиятидан келиб чиқмаса, контрактация шартномасига нисбатан махсулот етказиб бериш шартномаси тўғрисидаги қоидалар, тегишли ҳолларда эса давлат эҳтиёжлари учун товарлар етказиб беришга доир давлат контракти тўғрисидаги қоидалар қўлланади.

ФКнинг 466-моддасида эса, қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контрактация шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Агар махсулот етиштирувчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбуриятларини бажармаганлиги оқибатида қишлоқ хўжалиги махсулоти контрактация шартномасида назарда тутилган микдор ва ассортиментда олинмаслиги олдиндан маълум бўлиб қолса, тайёрловчи шартномани бекор қилишни ёки ўзгартиришни ва зарарни қоплашни талаб килишга ҳақли.

Даъвогар ва жавобгар ўртасида 2023 йил 20 ноябрда электрон шаклда кушимча келишув тузилиб, унга кура, тарафлар ўртасидаги фьючерс

шартномасининг 4.6-бандига ўзгариш киритилиб, якуний хисоб-китоблар 2024 йил 1 апрелга қадар тўлаб берилиши белгиланган.

Шу сабабли жавобгарнинг шартнома бўйича етказилган маҳсулот ҳақини тўлаш мажбурияти юзага келмаганлиги сабабли, суд даъвогарнинг асосий қарзни ва унга ҳисобланган пеня ундириш талабларини қаноатлантиришни рад қилишни лозим топади.

ФК 260-моддасинининг биринчи қисмига асосан қонунчилик ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФК 261-моддасинининг учинчи қисмига асосан қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг хар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан хисобланадиган неустойка пеня хисобланади.

ФК 385-моддасининг биринчи-учинчи қисмларига асосан шартнома ўзгартирилганида тарафларнинг мажбуриятлари ўзгартирилган ҳолда сақланиб қолади.

Шартнома бекор қилинганида тарафларнинг мажбуриятлари бекор бўлади.

Шартнома ўзгартирилган ёки бекор қилинган тақдирда, агар келишувдан ёки шартномани ўзгартириш хусусиятидан бошқача тартиб англашилмаса, тарафлар шартномани ўзгартириш ёки бекор қилишга келишган пайтдан бошлаб, шартнома суд тартибида ўзгартирилган ёки бекор қилинганида эса — суднинг шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги ҳарори ҳонуний кучга кирган пайтдан бошлаб мажбуриятлар ўзгартирилган ёки бекор ҳилинган ҳисобланади.

Мазкур холатда асоссий қарзни тўлаш мажбурияти вужудга келмаганлиги сабабли, унга неустоика хисоблаш асоссиз хисобланади.

Даъвогарнинг билдиргисида жавобгар билан келишув тузилганлиги сабабли даъво аризани кўрмасдан қолдириш тўгрисидаги важлари даъво аризасини кўрмасдан қолдириш учун асос бўлмайди. Чунки, ИПКнинг 107-моддасида кўрсатилган асослар мавжуд эмас.

Шунинг учун суд, даъво аризани қаноатлантиришни рад қилишни, Кенгаш томонидан олдиндан тўлаб чиқилган 34 000 сўм почта харажати ўз зиммасига қолдиришни, давлат божи ундирмасликни лозим топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118, 176-179-моддаларини қўллаб, суд

карор килди:

Хива туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгашининг даъво аризасини қаноатлантириш рад қилинсин.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози тараф бир ойлик муддат ичида шу суд орқали Хоразм вилоят суд ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоя келтириш) мумкин.

Судья

Б.С.Убайдуллаев